

een andere houding gebracht. Een kritisch onderzoeker heeft in algemene zin over het verschijnen van *Rerum Novarum* opgemerkt, dat 'de binnenkerkelijke betekenis van dat feit niet mag worden onderschat'.¹⁸ Die vaststelling geldt onverkort voor het Nederlandse katholicisme.

II

Deze algemene erkenning mag echter niet de vraag over het hoofd doen zien, of de utopie van de sociale harmonie die de encycliek en de hele katholieke sociale leer doortrok en die men als einddoel kan onderschrijven, niet ook negatieve gevolgen heeft gehad. Heeft zij niet in de werkelijkheid van de sociaal-economische verhoudingen de vanzelfsprekende tegenstellingen en conflicten te vroeg tijdig en te gemakkelijk onderdrukt en negatief gewaardeerd, waardoor de rechtvaardige oplossing van sociale vraagstukken eerder vertraagd dan bevorderd is? Deze vraag kan in ernst worden opgeworpen, ook al valt er niet aan te denken de betekenis en rol van de katholieke arbeidersbeweging zo negatief te waarderen als in een deel van de neo-marxistische geschiedschrijving uit de jaren zestig en zeventig is gebeurd.¹⁹ De zaak mag hier geïllustreerd worden via een korte behandeling van de stakingskwestie.

De feiten liggen wel vast. De sterk clericaal beheerste, katholieke arbeidersbeweging heeft steeds grote aarzelingen gehad en terughoudendheid betracht ten aanzien van het gebruik van het stakingswapen. Haar geschiedenis is daarom nog niet 'de geschiedenis der onderkruiperij in Nederland',²⁰ maar wel heeft haar opstelling bij stakingen een gezamenlijk optreden van de betrokken arbeiders vaak doorkruist en de maatschappelijke macht van de factor arbeid verzwakt. De beschikbare cijfers over aantallen stakingen in internationale vergelijking tonen aan, dat Nederland in dit opzicht een uitzonderlijk zwakke traditie bezit.²¹ Het is bovendien een van de weinige Westeuropese landen waar het stakingsrecht nooit wettelijk is erkend en vastgelegd. Over de vraag of een staking rechtmatig was, werd steeds door de rechter op basis van de beschikbare jurisprudentie beslist. Wel heeft de Nederlandse regering een aantal jaren geleden het Europese Sociaal Handvest

18. J. Perry, *Roomsche kinine tegen roode koorts. Arbeidersbeweging en katholieke kerk in Maastricht 1880-1920*, Amsterdam 1983, 35.

19. In het ergste geval wordt de katholieke arbeidersbeweging zelfs geplaatst in de categorie 'oneigenlijke geschiedenis', dat wil zeggen 'niet behorend tot werkelijke geschiedenis'. Zie 'Redactionele inleiding' in *Jaarboek voor de geschiedenis van socialisme en arbeidersbeweging in Nederland 1976*, Nijmegen 1976, 16-17 en 'Ten geleide' in: *Idem 1978*, Nijmegen 1978, 17-19.

20. Harmsen/Reinalda, A.w., 52.

21. J.P. Windmuller, *Arbeidsverhoudingen in Nederland*, Utrecht/Antwerpen 1970, 365-370.